

MONITORING VAN DE NIEUWE OMKADERING BASISONDERWIJS

SCHOOLJAAR 2012-2013 tem 2020-2021

I. Inleiding

Op 1 september 2012 startte het nieuwe omkaderingssysteem in het gewoon basisonderwijs.

Sinds dan bestaat de basisomkadering in het gewoon basisonderwijs uit de lestijden volgens de schalen, de additionele lestijden volgens de schalen (om de leerling/leerkrachtratio tot 18,5 te beperken) en de SES-lestijden, op basis van de socio-economische leerlingenkenmerken (opleiding van de moeder, thuistaal en schooltoelage).

In het decreet basisonderwijs is in artikel 137 het volgende voorzien m.b.t. de monitoring van het nieuwe omkaderingssysteem:

“Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming voert jaarlijks een monitoring uit van de bepalingen in deze sectie. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de evolutie van de verschillende componenten van de basisomkadering. De resultaten van deze monitoring worden aan de Regering bezorgd.”

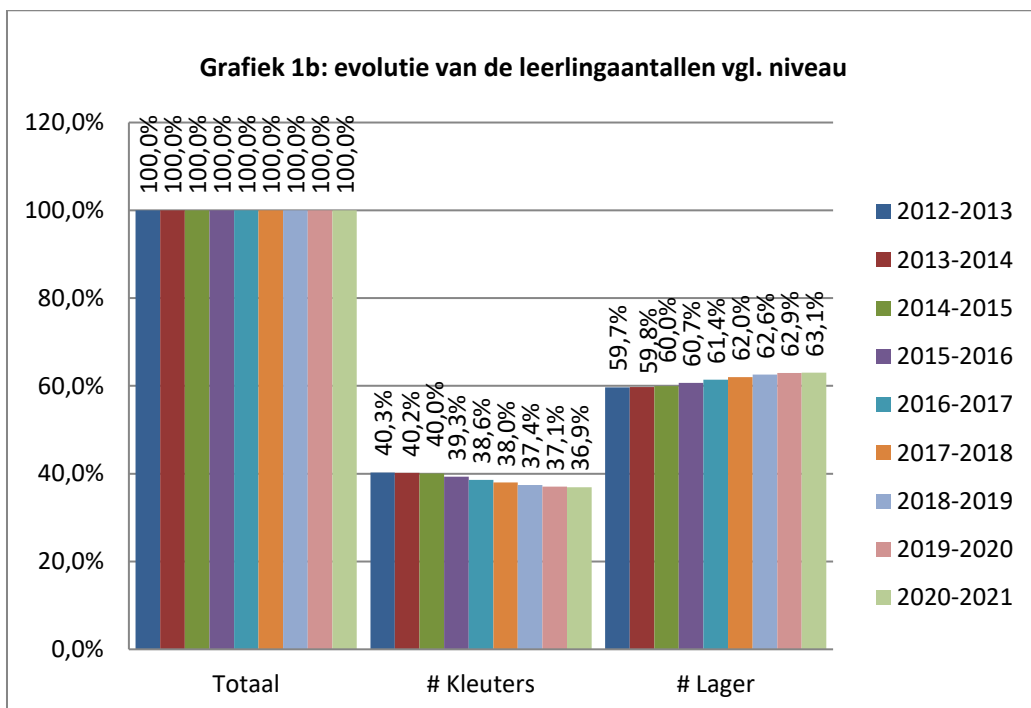
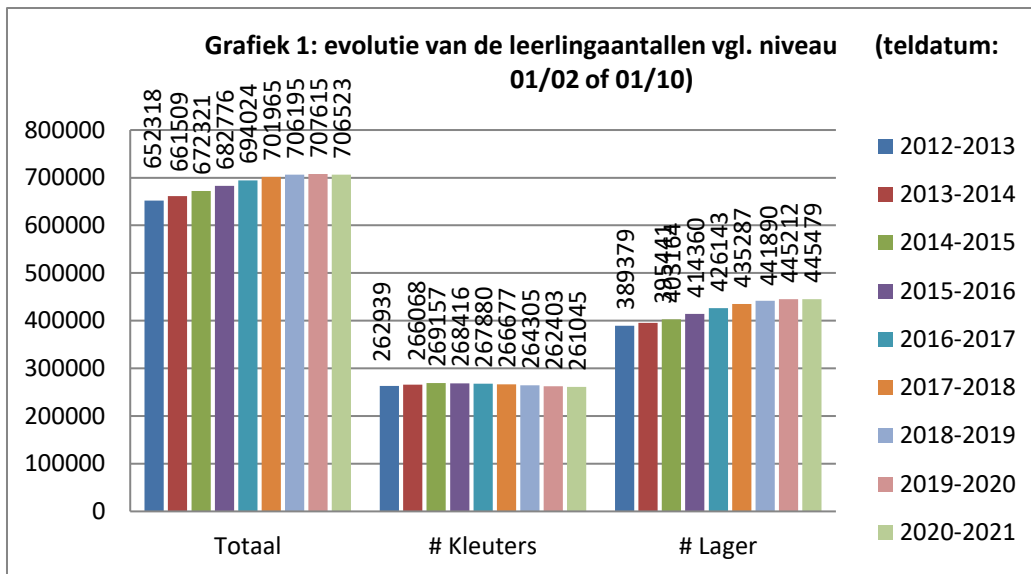
II. Analyses

In het eerste deel geven we kort de leerlingenaantallen weer en enkele voorname kenmerken (aantikken op ‘opleiding moeder’, ‘thuistaal’ en ‘schooltoelage’; soort van gemeente). In een tweede deel bespreken we de componenten van de basisomkadering.

1. Leerlingen/Scholen

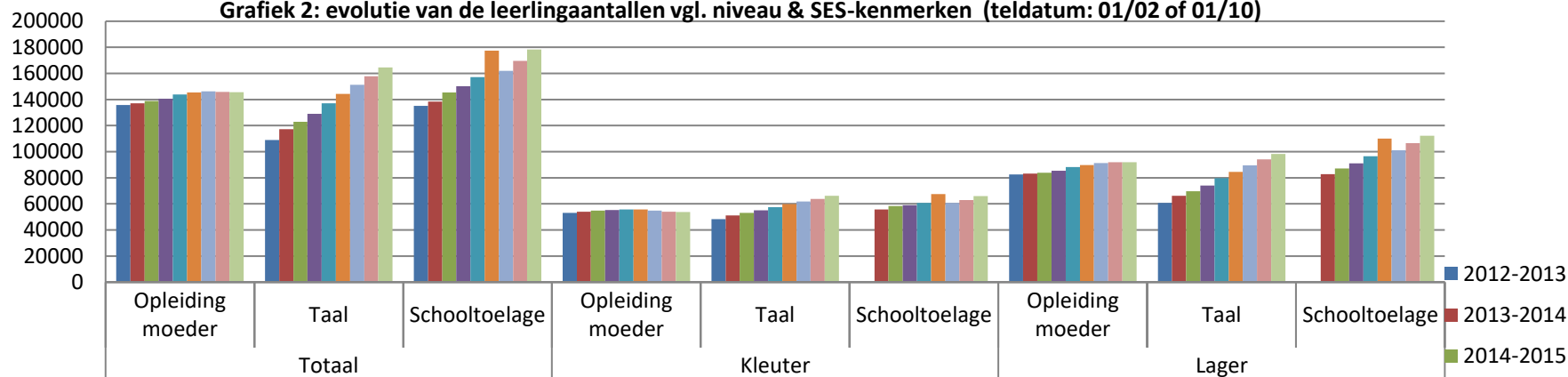
De gehanteerde teldatum van de leerlingenaantallen is deze die gehanteerd wordt voor de berekening van de omkaderingsmiddelen. Voor scholen in herstructurering of programmatie is dit de eerste schooldag van oktober voor de andere scholen is dat de eerste schooldag van februari.

Uit onderstaande grafieken (1(b) & 2(b)) blijkt vooreerst dat er in de periode 2012 – 2020 een goede 55.000 leerlingen zijn bijgekomen in het gewoon basisonderwijs (+ 8,3%). 63% van de leerlingen in het basisonderwijs behoren tot het lager onderwijs. Deze verhouding is in de periode 2012 – 2020 lichtjes gestegen. Voor het vijfde jaar op rij zien we een lichte **daling** van het aantal **kleuters** (van -3% tov 2014 of -8112) terwijl het aantal leerlingen in het **lager** onderwijs, in dezelfde periode, nog **stijgt** met 10,5% (of +42.315).

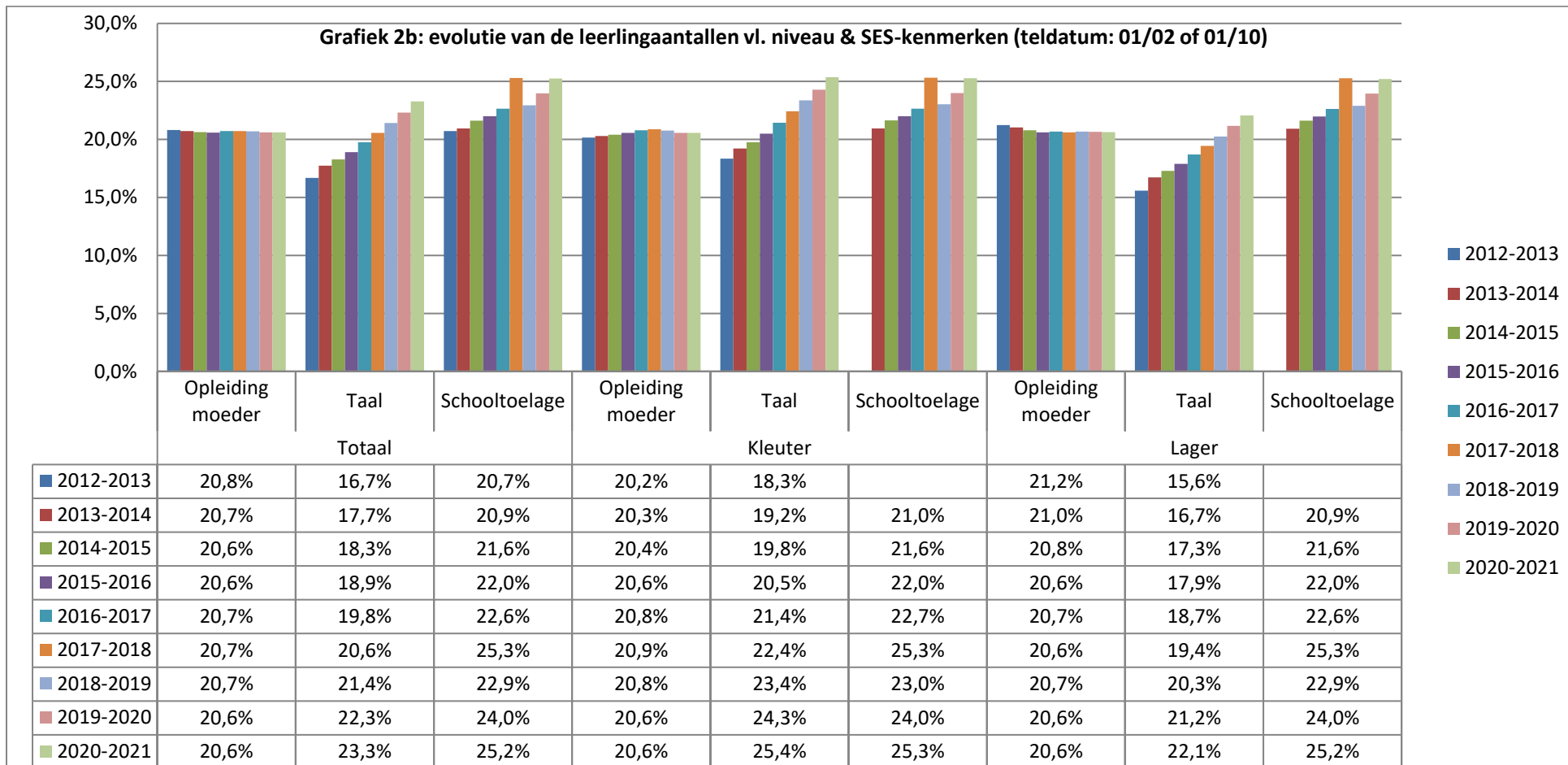

Het aantal en aandeel aantickers op ‘**opleiding moeder**’ is overheen de jaren het meest stabiel gebleven van de drie leerlingenkenmerken. Het aandeel schommelt de afgelopen 9 jaar rond de 20%. Sinds 2013 is ‘**schooltoelage**’ ipv ‘opleiding moeder’ het leerlingenkenmerk met het hoogste aantal/aandeel aantickers. Het aandeel aantickers op **schooltoelage** is in het schooljaar 2012 tov 2020 gestegen (nl. van 20,7% naar 25,2%).ⁱ De kleuters tikken in het schooljaar 2012 relatief iets meer aan op ‘**thuisstaal**’ (18,3%) dan de leerlingen in het lager onderwijs (15,6%). In het schooljaar 2020 stijgt het % aantickers op deze indicator met een kleine 7% (nl. 6,6%) tegenover 2012 (+ 7% in het kleuter en + 6,5% in het lager).

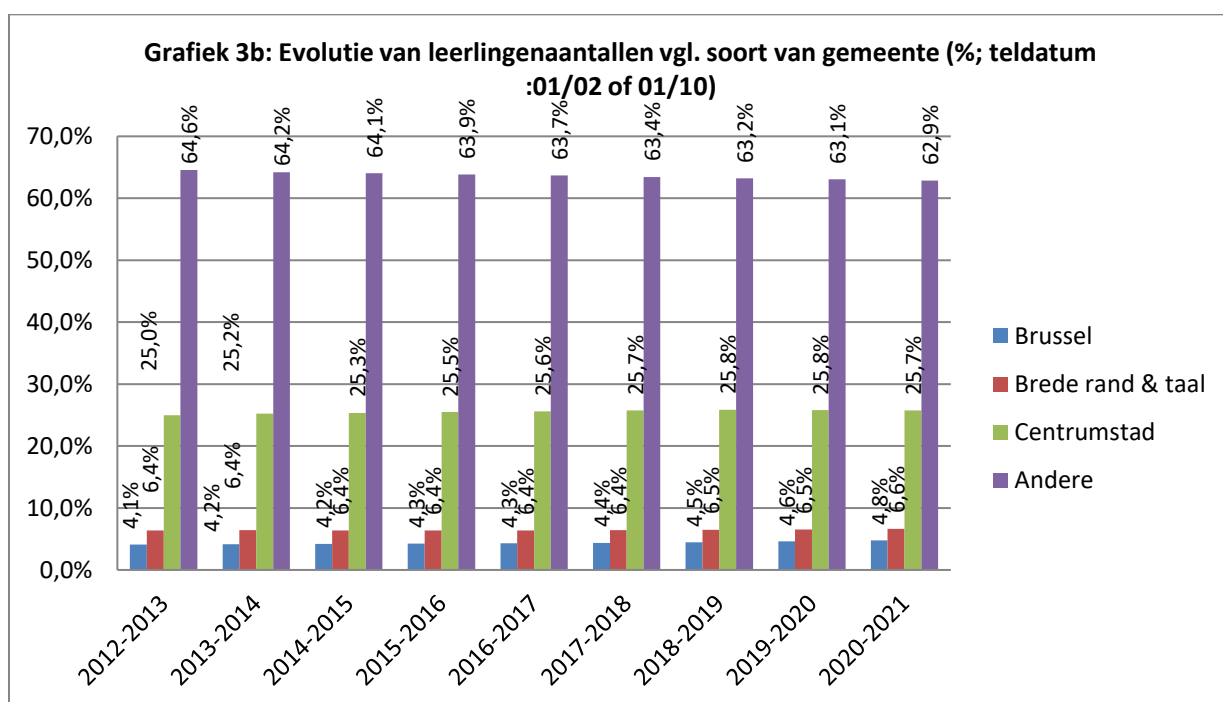
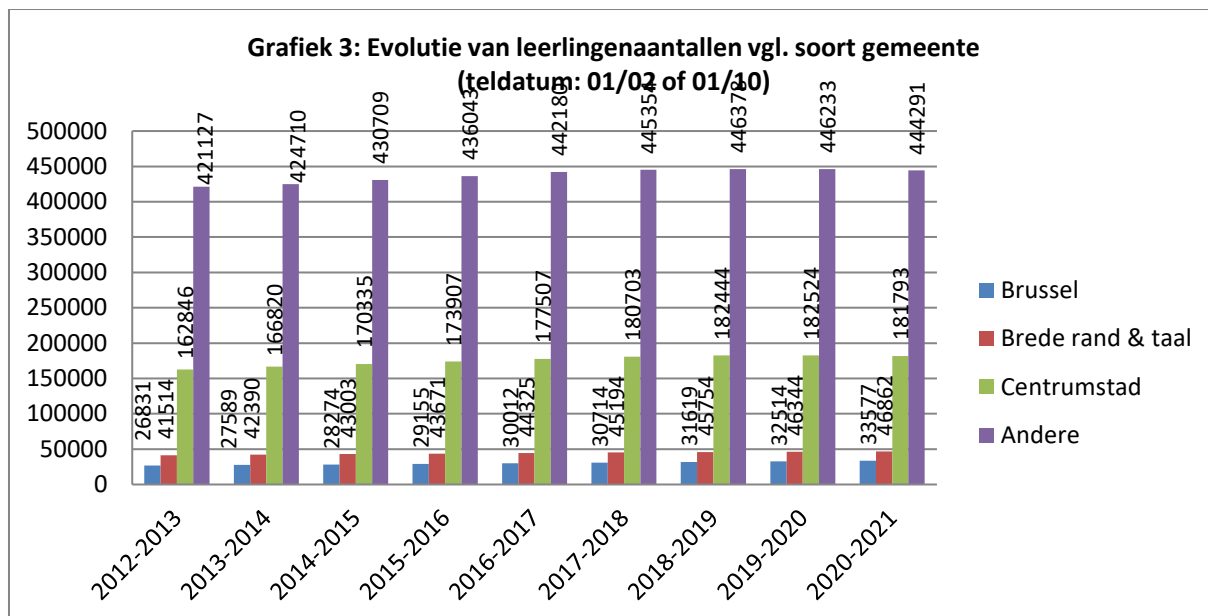
Grafiek 2: evolutie van de leerlingaantallen vgl. niveau & SES-kenmerken (teldatum: 01/02 of 01/10)

	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelage	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelage	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelage
	Totaal			Kleuter			Lager		
2012-2013	135684	108883	135108	53019	48204		82665	60679	
2013-2014	137022	117281	138495	53976	51099	55750	83162	66182	82745
2014-2015	138770	122889	145380	54928	53165	58270	83842	69724	87110
2015-2016	140563	129130	150128	55212	55016	59062	85351	74114	91066
2016-2017	143834	137077	157124	55702	57416	60700	88132	79661	96423
2017-2018	145419	144367	177520	55687	59785	67527	89732	84582	109993
2018-2019	146206	151310	162056	54861	61785	60848	91345	89525	101208
2019-2020	145861	157904	169645	53949	63704	62990	91912	94200	106655
2020-2021	145542	164515	178332	53654	66189	65996	91888	98326	112336

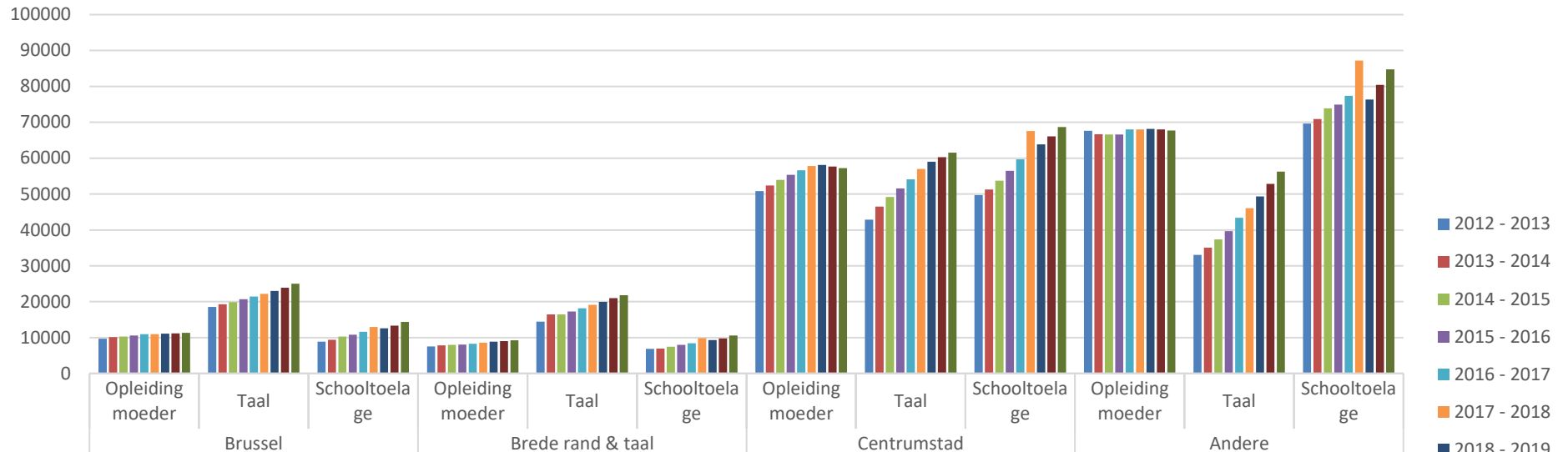

Uit grafiek 3b blijkt dat voor de schooljaren 2012 tem 2020, het gros van de leerlingen (63%) school loopt in eerder **landelijke gemeentes**. Dit % daalt lichtjes overheen de jaren. 4,8% van de leerlingen gaan naar school in één van de **19 Brusselse gemeentes**. De afgelopen 9 jaar stijgt dit jaarlijks lichtjes (met ongeveer 0,1%). Het % leerlingen die school lopen in één van de 25 fusiegemeentes van de **Brede rand & taalgemeentes** blijft al 9 jaar nagenoeg gelijk (nl. rond 6,5%). Ook het % leerlingen die school lopen in één van de 13 **centrumsteden** blijft rond de 26%.ⁱⁱ

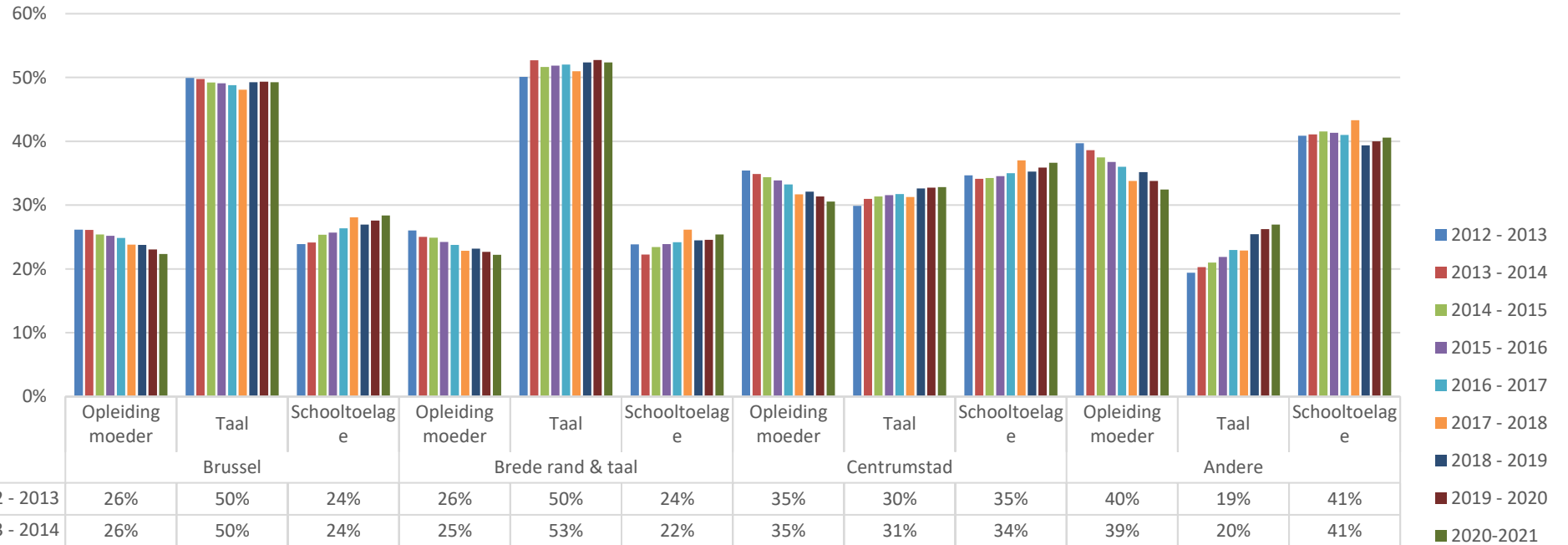
Uit grafiek 3c en 3d blijkt dat de verhouding van de **leerlingenkenmerken** sterk verschilt naargelang het soort van gemeente waar de school zich bevindt. In **Brussel** en de **Brusselse- en Brede Rand & Taalgemeentes** is het leerlingenkenmerk ‘**thuis taal**’ veruit het belangrijkste en dit zowel in absolute als in relatieve termen. In de categorie van ‘**andere gemeentes**’ zien we, nagenoeg ononderbroken sinds 2012, de grootste relatieve stijging van ‘thuis taal’ (van 19% in 2012 naar 27% in 2020). Maar het belangrijkste kenmerk is hier ‘**schooltoelage**’. Hetzelfde geldt voor de 13 **centrumsteden**: het belangrijkste leerlingenkenmerk is eveneens ‘schooltoelage’; gevolgd door het leerlingenkenmerk ‘thuis taal’. Het aandeel aantekkers op ‘opleidingsniveau moeder’ daalt hier minder snel.

Grafiek 3c: evolutie van de leerlingaantallen vgl soort van gemeente & SES kenmerken (teldatum: 01/02/ of 01/10)

	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelagen	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelagen	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelagen	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelagen
	Brussel			Brede rand & taal			Centrumstad			Andere		
2012 - 2013	9709	18528	8866	7518	14458	6890	50807	42852	49682	67650	33045	69670
2013 - 2014	10121	19296	9360	7807	16439	6942	52402	46501	51274	66692	35045	70919
2014 - 2015	10284	19911	10264	7956	16492	7486	53914	49161	53749	66616	37325	73881
2015 - 2016	10596	20664	10817	8067	17259	7948	55342	51555	56473	66558	39652	74890
2016 - 2017	10929	21463	11595	8288	18138	8437	56617	54070	59675	68000	43406	77417
2017 - 2018	10978	22158	12932	8580	19152	9827	57823	57000	67542	68038	46057	87219
2018 - 2019	11099	23024	12597	8836	19972	9336	58122	59007	63818	68149	49307	76306
2019 - 2020	11151	23868	13345	9026	20990	9781	57689	60236	66061	67995	52810	80459
2020-2021	11327	24987	14388	9254	21791	10577	57246	61515	68645	67715	56222	84721

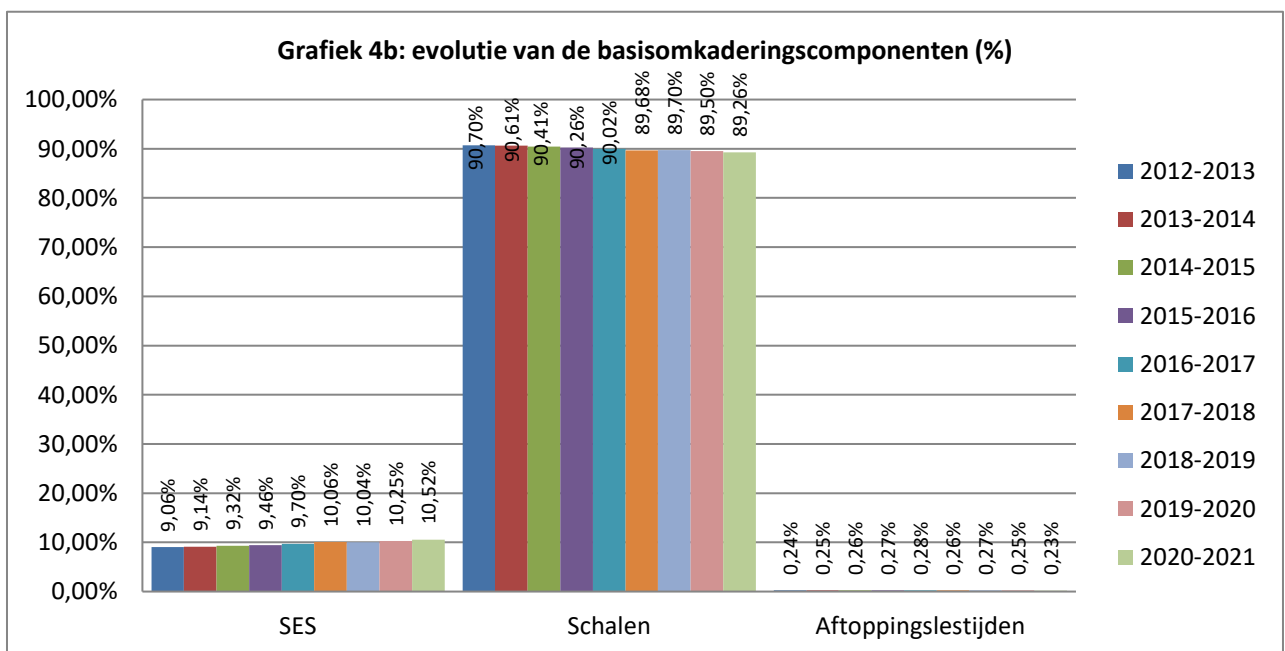
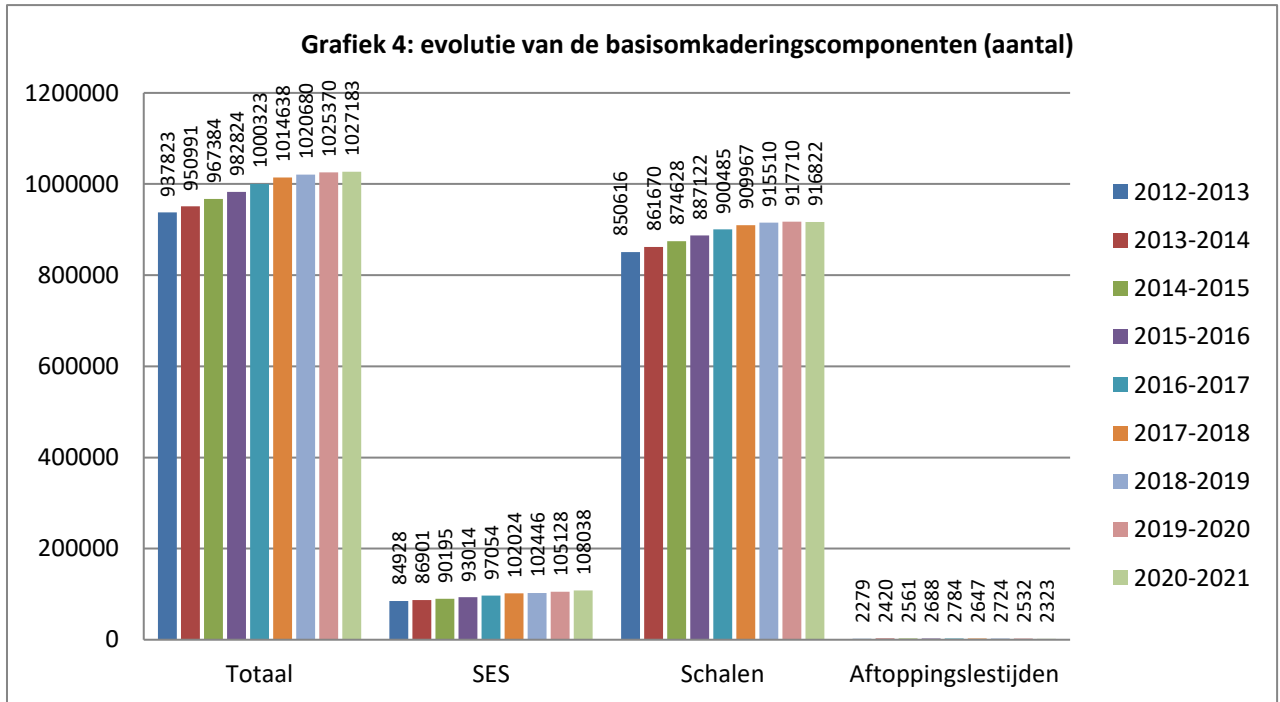
Grafiek 3d: evolutie van de leerlingenaantallen vgl SES kenmerken vgl soort van gemeente (teldatum: 01/02 of 01/10)

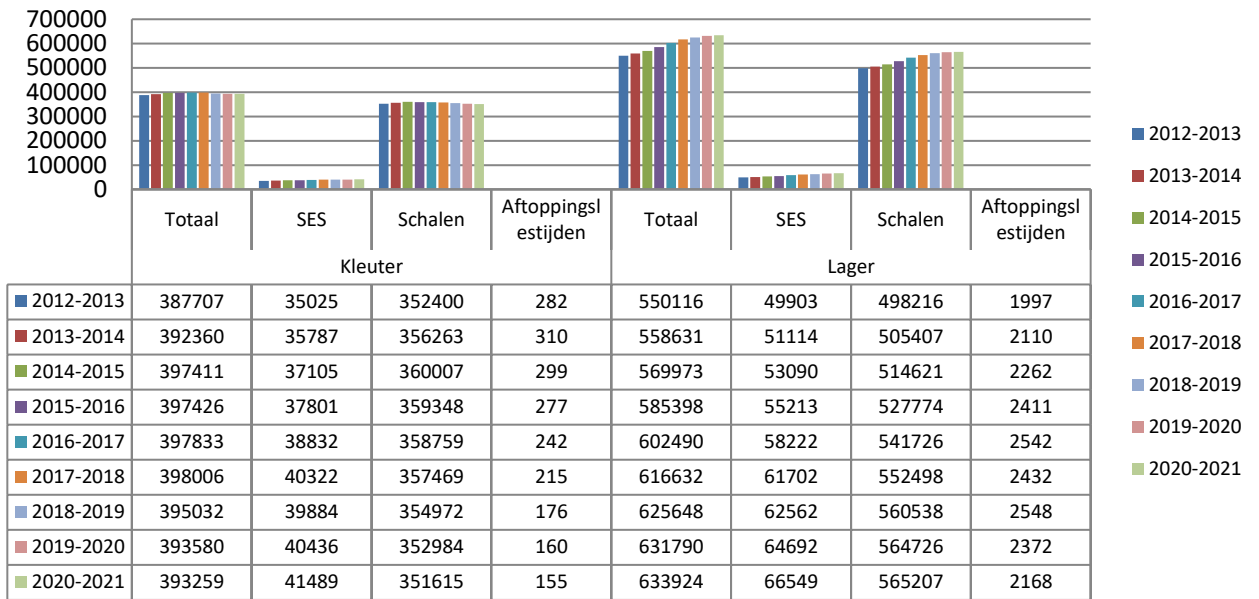
	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelag e	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelag e	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelag e	Opleiding moeder	Taal	Schooltoelag e
	Brussel			Brede rand & taal			Centrumstad			Andere		
2012 - 2013	26%	50%	24%	26%	50%	24%	35%	30%	35%	40%	19%	41%
2013 - 2014	26%	50%	24%	25%	53%	22%	35%	31%	34%	39%	20%	41%
2014 - 2015	25%	49%	25%	25%	52%	23%	34%	31%	34%	37%	21%	42%
2015 - 2016	25%	49%	26%	24%	52%	24%	34%	32%	35%	37%	22%	41%
2016 - 2017	25%	49%	26%	24%	52%	24%	33%	32%	35%	36%	23%	41%
2017 - 2018	24%	48%	28%	23%	51%	26%	32%	31%	37%	34%	23%	43%
2018 - 2019	24%	49%	27%	23%	52%	24%	32%	33%	35%	35%	25%	39%
2019 - 2020	23%	49%	28%	23%	53%	25%	31%	33%	36%	34%	26%	40%
2020-2021	22%	49%	28%	22%	52%	25%	31%	33%	37%	32%	27%	41%

2. Basisomkadering

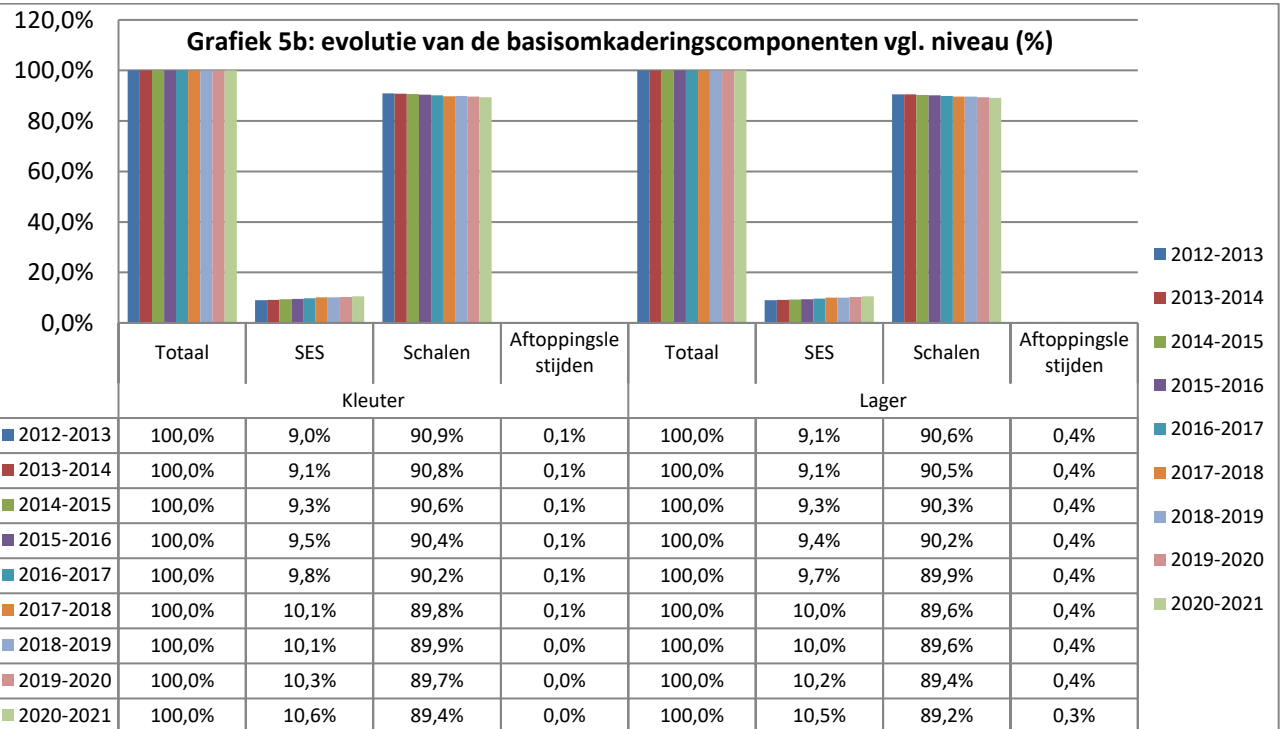
Het gros van de basisomkadering bestaat uit lestijden volgens de schalen (90,7% in 2012, 89,3% in 2020) gevolgd door SES-lestijden (9% in 2012, 10,5% in 2020) en een restfractie bestaande uit de aftoppingslestijden (0,24% in 2012 en 0,23% in 2020). Deze verhouding blijft nagenoeg gelijk ongeacht het niveau (cfr. grafiek 4 & 5).

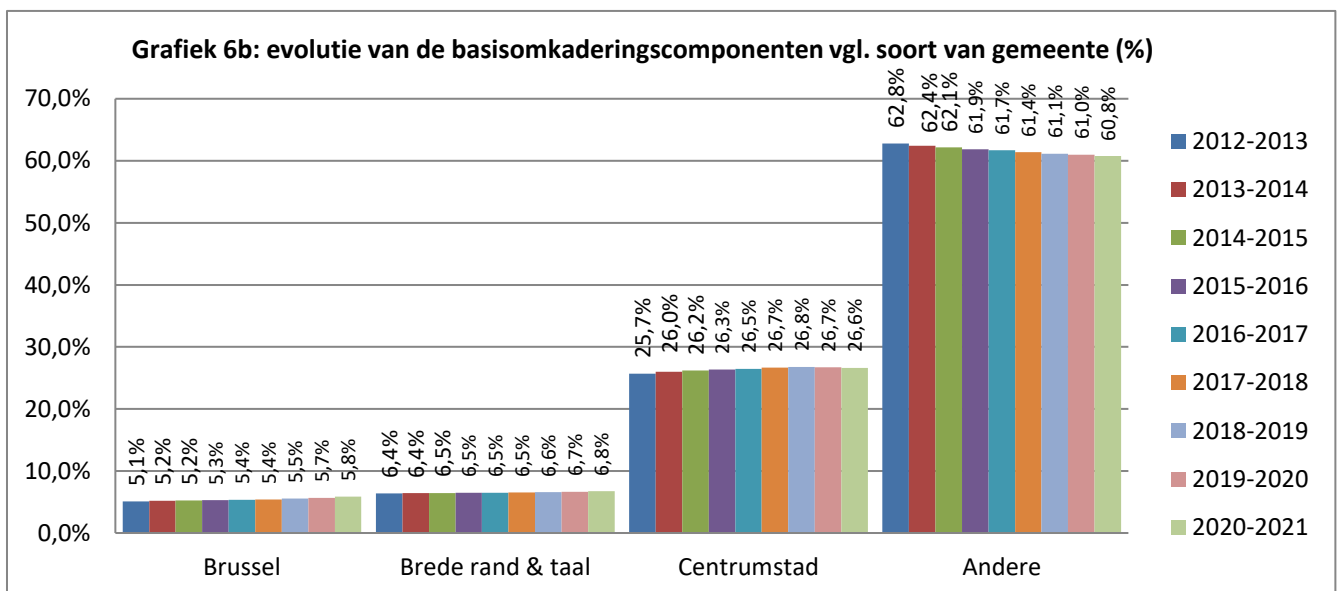
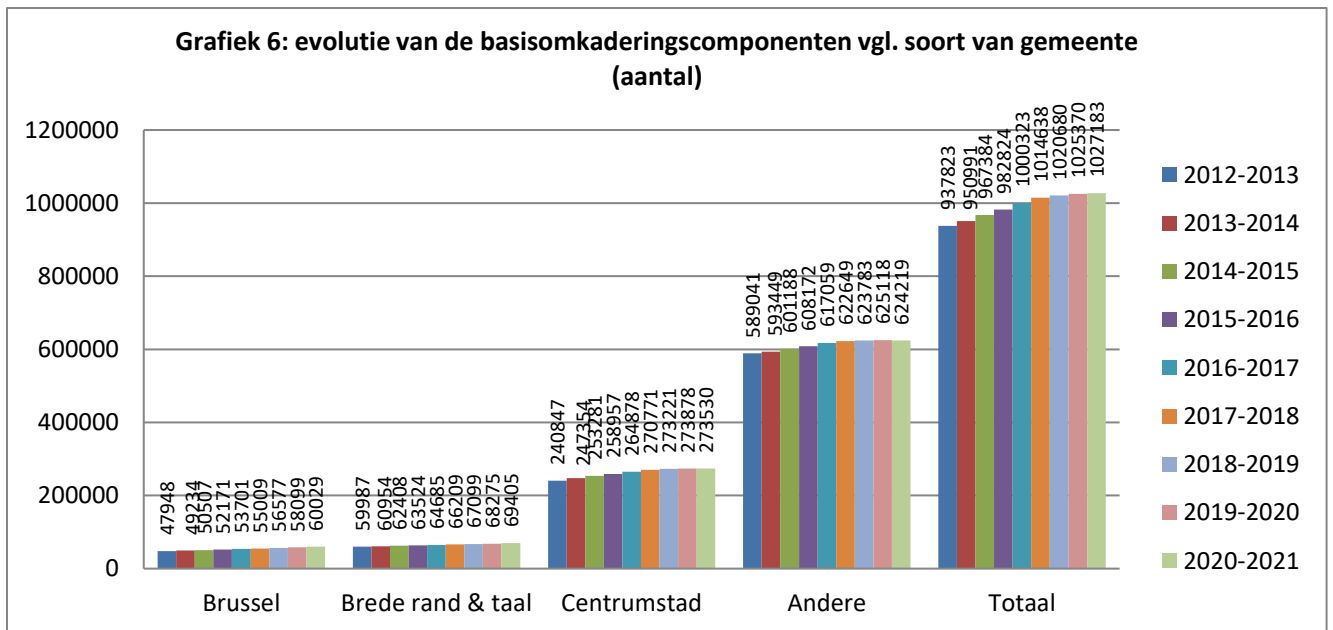

Grafiek 5: evolutie van de basisomkaderingscomponenten vgl. niveau (aantal)

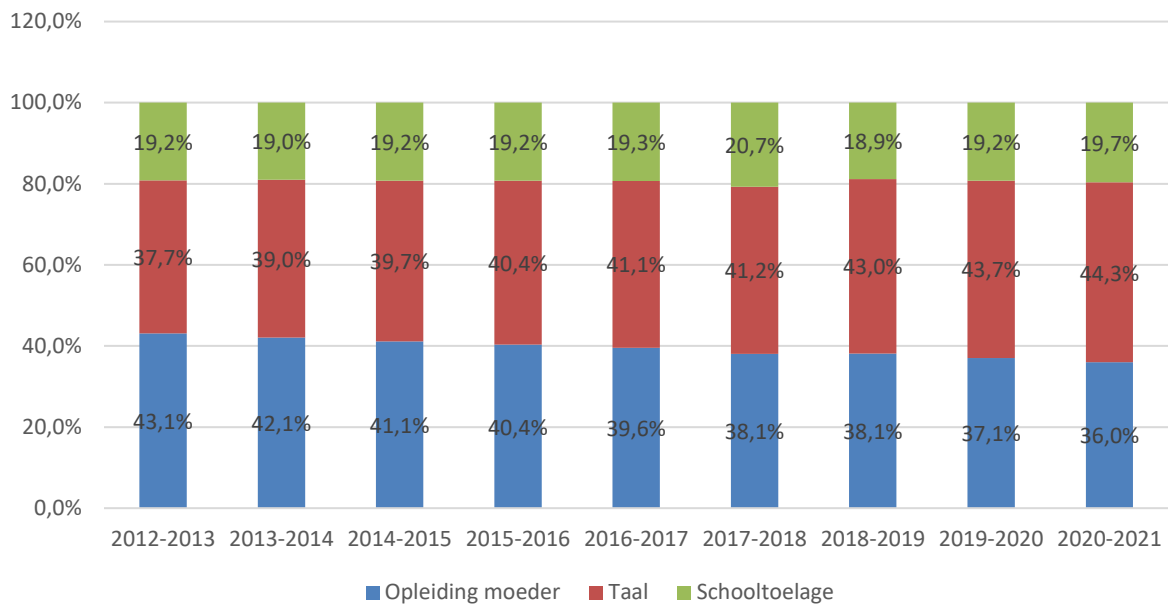
Grafiek 5b: evolutie van de basisomkaderingscomponenten vgl. niveau (%)

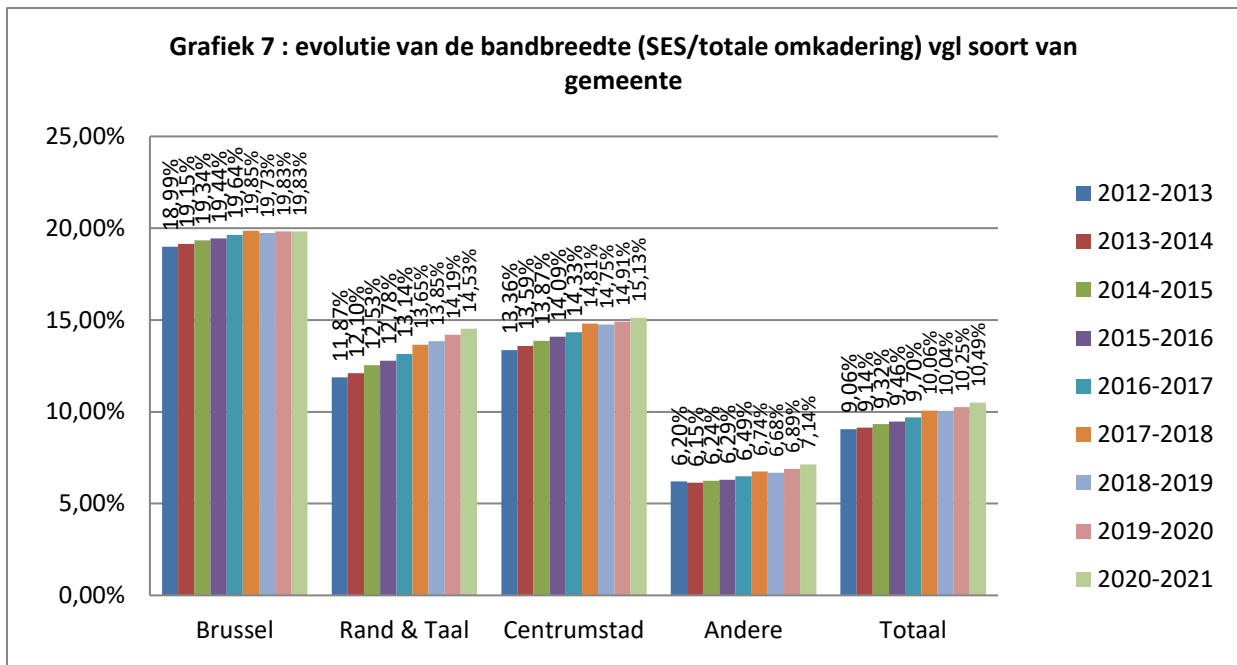

Het nieuwe omkaderingssysteem werkt volgens een nieuwe verdeling over de leerlingenkenmerken. We zien over de jaren vooral het leerlingenkenmerk ‘thuis taal’ aan belang winnen, terwijl het aandeel van het kenmerk ‘opleiding moeder’ daalt. Zo daalde ook het aandeel SES-omkaderingsmiddelen voor ‘opleiding moeder’ van 43,1% in 2012 naar 36% in 2020 (cfr. grafiek 6c).ⁱⁱⁱ

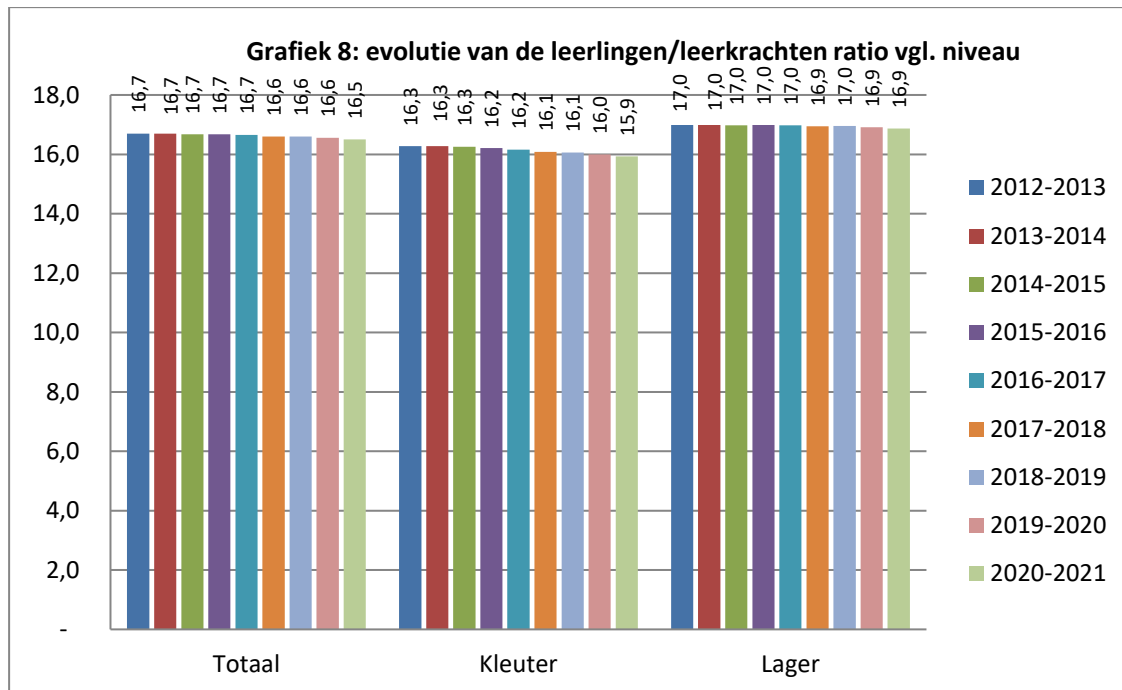
Grafiek 6c: Evolutie van de SES-verhouding (%)

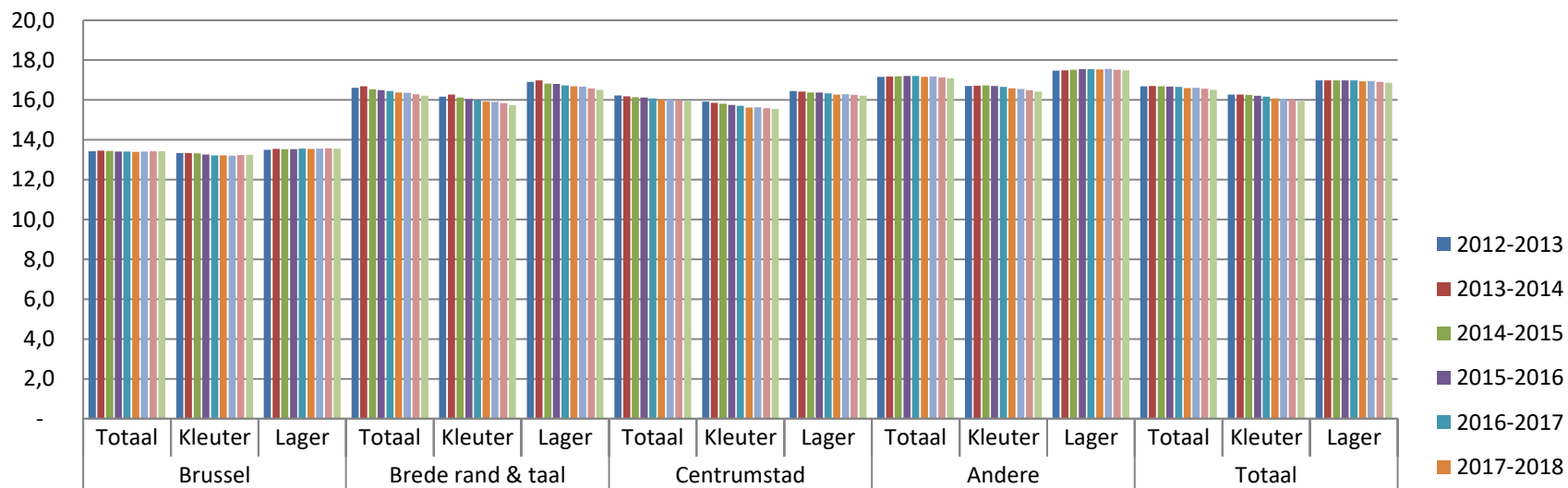
De **bandbreedte** (de verhouding tss. SES en de totale basisomkadering) bedraagt in 2012 9% en 10,5% in 2020. Deze is relatief het hoogst in Brussel en het laagst in niet-stedelijke gebieden (cfr. grafiek 7). De bandbreedte stijgt lichtjes, maar wel onafgebroken in de periode 2012-2020.

De **leerling/leerkracht ratio** wordt berekend door het aantal leerlingen op de teldag van de school te delen door het aantal toegekende lestijden en daarna dit resultaat te vermenigvuldigen met 24 (aangezien er 24 lestijden nodig zijn om één voltijdse leerkracht aan te werven). De leerling/leerkracht ratio is lager in het kleuter- dan in het lager onderwijs (cfr. grafiek 8). De laagste leerling/leerkracht ratio vinden we in Brussel (cfr. grafiek 9). Tussen de verschillende schooljaren is er in deze geen evolutie waar te nemen (in Brussel een nagenoeg constante leerling/leerkracht ratio, een licht dalende trends elders).

Grafiek 9: evolutie van de leerlingen/leerkrachten ratio vgl soort van gemeente

	Totaal	Kleuter	Lager	Totaal	Kleuter	Lager	Totaal	Kleuter	Lager	Totaal	Kleuter	Lager	Totaal	Kleuter	Lager
	Brussel			Brede rand & taal			Centrumstad			Andere			Totaal		
■ 2012-2013	13,4	13,3	13,5	16,6	16,2	16,9	16,2	15,9	16,5	17,2	16,7	17,5	16,7	16,3	17,0
■ 2013-2014	13,4	13,3	13,5	16,7	16,3	17,0	16,2	15,9	16,4	17,2	16,7	17,5	16,7	16,3	17,0
■ 2014-2015	13,4	13,3	13,5	16,5	16,1	16,8	16,1	15,8	16,4	17,2	16,7	17,5	16,7	16,3	17,0
■ 2015-2016	13,4	13,3	13,5	16,5	16,1	16,8	16,1	15,8	16,4	17,2	16,7	17,5	16,7	16,2	17,0
■ 2016-2017	13,4	13,2	13,6	16,4	16,0	16,7	16,1	15,7	16,3	17,2	16,7	17,6	16,7	16,2	17,0
■ 2017-2018	13,4	13,2	13,5	16,4	15,9	16,7	16,0	15,6	16,3	17,2	16,6	17,5	16,6	16,1	16,9
■ 2018-2019	13,4	13,2	13,6	16,4	15,9	16,7	16,0	15,6	16,3	17,2	16,6	17,6	16,6	16,1	17,0
■ 2019-2020	13,4	13,2	13,6	16,3	15,8	16,6	16,0	15,6	16,3	17,1	16,5	17,5	16,6	16,0	16,9
■ 2020-2021	13,4	13,2	13,6	16,2	15,7	16,5	16,0	15,5	16,2	17,1	16,4	17,5	16,5	15,9	16,9

ⁱ Voor de berekening van de basisomkadering in de betrokken schooljaren wordt nog het leerlinkenmerken schooltoelage gehanteerd. In 2017 zien we eerder een forse stijging tov het jaar ervoor (+2,7%). De verdere automatisatie van de aanvraagprocedure verkleint wellicht de ‘non-take-up’. Maar ook worden mogelijke wijzigingen in de loop van het schooljaar meegenomen, waardoor dit kenmerk pas later dan de andere leerlingenkenmerken beschikbaar is. Er wordt gewerkt met een percentage op schoolniveau uit het recents beschikbare schooljaar dat toegepast wordt op het aantal leerlingen van elk niveau, kleuter en lager, op de teldag.

ⁱⁱ Brede rand en taal = de rand- en taalgrensgemeenten en de gemeenten die grenzen aan de randgemeenten en / of grenzen aan de gemeenten van het Brussels hoofdstedelijk gewest. Dit zijn de volgende fusiegemeentes: Asse, Bever, Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Grimbergen, Herstappe, Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Machelen, Meise, Merchtem, Mesen, Overijse, Ronse, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Spiere-Helkijn, Tervuren, Voeren, Vilvoorde, Wemmel, Wezembeek-Oppem, Zaventem.

ⁱⁱⁱ Mbt de verhouding tussen enerzijds ‘leerlingenkenmerk’ en anderzijds ‘omkadering wordt deze niet enkel veroorzaakt door stijging of daling van dat kenmerk maar ook door feit dat er voor elk kenmerk ander aantal lestijden gegeven wordt.